Här fanns förr 80 yrkesfiskare

Tavlu pa Lotte

David Rosvall har också berättat om de sättmärken eller landmärken som fiskarna använde sig av för att hitta sina fiskeplatser. Ganboen pa Sandboen, kunde man säga och menade då att hålla kyrkorna i Västergran och Sanda på linje. Eller man sa »Tavlu pa Lotte» och hade då inseglingsvinden i ens med Fälting-Lottes bod.

Men Gnisvärd skulle förändras. Ännu för 40 år sen var det visserligen en betydande fiskehamn och fick 1929-1931 statligt stöd till en hamnbyggnad. Den blev den första riktiga hamnen och fiskarna kunde gå in till kaj istället för att dra upp båtarna i de gamla länningarna.

Man hade fått ny hamn men de flesta gamla fiskare var redan borta. Men ännu för 30 år sen fanns ett 30-tal fiskare eller fiskarbönder kvar. Idag finns två yrkesfiskare, Tore Hoffman och Folke Johansson, kvar samt en och anan som har fisket mera som bisyssla, bland andra Axel Lönning.

Sista kampen

Istället har sommargäster flyttat in i de gamla bodarna. Och nya bodar, inredda som sommarstugor, har byggts vägg i vägg med de gamla fiskebodarna. Här pågår kanske sista kampen på gamla Gnisvärd. Skall man kunna behålla den karaktär av gammal fiskeby som ännu finns kvar? Eller skall här bli en semesterby enbart för ickefiskare och sommargäster?

Här har kommunen stort ansvar. Den äger hamnen och marken som bodarna står på. Genom arrendekontrakt kan kommunens fritidsnämnd styra utvecklningen.

– Vi gör vad vi kan, säger fritidsnämndens ordförande Kurt Månsson. Vi har som regel att yrkesfiskare skall få arrendera i första hand. I andra hand väljer vi folk som är skrivna på Gotland.

– Någon semesterby vill vi inte ha. Bodarna får inte hyras ut till turister. Och för ägarna gäller att bodarna skall vara just fiskebodar men också övernattningsställen. Det är inte meningen att någon skall bo här stadigt under semestern. Men det där är förstås ett problem. . . .

Fyra generationers fiskare

Tore Hoffman, Ansarve i Tofta, är vid sidan om Folke Johansson, Fättings, den ende yrkesfiskare som regelbundet fiskar från Gnisvärd. Troligen också den siste. I 30 år har han hållit på och innan dess var hans far, farfar och farfarsfar fiskare på Gnisvärd.

Han minns ännu en del från den tid fisket fortfarande gav liv åt Gnisvärd. 1944, då han började, fanns ännu ett 20-tal båtar igång. Och han minns några av de gamla fiskargubbar som Knut Ekman berättar om i sina böcker. Han mötte också Knut Ekman själv. Åldrig, halt men en mästare i att hantera en tremänning under segel.

Tore Hoffman är inte särskilt glad över utvecklingen i Gnisvärd. Han känner sig undanträngd från det gamla läget. Där som förr de gamla fiskarna rådde, där råder idag mest folk från socialgrupp ett, menar han. Veterinärer, tandläkare, köpmän och direktörer.

– Visst är många av dem bra och hyggligt folk, säger han. Men där finns också dem som inte passar i det gamla fiskeläget.

SOM BYGDEORIGINAL

– Man betraktas som ett bygdeoriginal, inte minst från kommunens sida, tycker han. Egentligen borde kommunen anställa mig som ett original att visas upp för turisterna. Jag skulle ha bra betalt förstås...

– Visst känner man sig en aning undanskuffad och onödig. Nu när den nya bryggan byggts mitt inne i hamnbassängen och helt förstört hamnen får jag knappast något svängrum för min fiskekutter. Gnisvärd är inte längre till för yrkesfiskare utan för små nöjesbåtar.

– Därtill har det blivit dyrare att ha båten vid kaj. Och för att hyra marken till min bod får jag betala 150 kronor mot tidigare 5–6 kronor. Det är på gränsen till ocker. För den som har båt och bod för nöjes skulle går det väl an att betala såna priser. Värre är det för den som skall leva på vad fisket ger.

GICK TILL JO

Tore Hoffman har inte stillatigande kunnat betrakta utvecklingen i Gnisvärd. För några år sen gick han till JO, justitieombudsmannen, för att få rätt gentemot byggnadsnämnden.

– Nämnden tillät nämligen folk att bygga nya bodar på löpande band. Och dessutom så tätt att man inte kunde ta sig fram mellan bodarna med en fiskekärra.

– Och JO gav mig rätt. En bod som redan påbörjats fick plockas bort igen. Och numera får man inte bygga utan att först begära dispens hos länsstyrelsen.

– Det är ju synd om Gnisvärd förvandals till semesterby istället för fiskeläge. Låt åtminstone det som finns kvar bibehållas. Här finns ju kulturhistoriska värden. Plocka till exempel inte bort »gistu» – torkställning för näten – för att istället ge plats åt varpaplan och lekpark.

REPRESSALIER

– Efter min JO-anmälan har jag blivit utsatt för repressalier. Man har svinat ner på och utanför min bod. Men jag flyttar inte bort från Gnisvärd. Fisket ger ännu visst levebröd även om lönsamheten inte alls är densamma som när jag började för 30 år sen. Men strömmingen har gett bra sista tiden och avsättningen är det inget större problem med.

Så Tore Hoffman blir kvar både i båten och boden. Och det kan vara bra att här finns kvar folk som minns det gamla Gnisvärd. En som kan hålla ett öga på det gamla som ännu finns kvar.

Gotlands Tidningar
1973-04-26

Av: Ola Sollerman